

Varstvo mladih delavcev

Avtor:
mag. Boštjan J. Turk

Kapitalizem pri iskanju dobička za vsako ceno pogosto ne pozna meja. V obdobju globalizacije, ki je razkrila ogromne ekonomske razlike med ljudmi in delavci po celem svetu, se pojavlja tudi čedalje več izkoriščanja delavcev iz manj razvitih delov sveta. Med njimi je čedalje več mladih, mladostnikov in celo otrok. Ti so še toliko bolj ranljivi zaradi svoje neizkušenosti in naivnosti ter so posledično predmet številnih zlorab.

Delovnoppravna zakonodaja v večini držav EU mlade delavce sicer ustrezno varuje, je pa povsem drugo vprašanje, kako se zakonska določila, ki se nanašajo na njih implementirajo v praksi. Poleg zakonodaje bi bilo zato potrebno posebno pozornost posvetiti koliko se le da aktivnemu delovanju inšpekcijskih služb in številnih nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z varovanjem mladostnikov v delovnem procesu, pa tudi čim bolj učinkovitemu odkrivanju kaznivih dejanj s strani policije.

Pri nas mlade na zakonski ravni varuje zakon o delovnih razmerjih¹, ki v posebnem poglavju vsebuje določila, ki so namenjena posebnemu varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18 let.

PREPOVED ZA NEKATERE VRSTE DEL

Tako med drugim delodajalec delavcu, ki še ni dopolnil starosti 18 let, ne sme naložiti del, ki se opravljajo pod zemljo ali pod vodo, del, ki objektivno presegajo njegove

¹Glej Zakon o delovnih razmerjih – ZDR-1 (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPDVE, 119/21 – ZČmlS-A, 202/21 – odl. US, 15/22 in 54/22 – ZUPS-1) – členi 190–194.

telesne in psihološke sposobnosti, del ki vključujejo škodljivo izpostavljanje dejavnikom, ki so strupeni, karcinogeni, ki povzročajo dedne genske poškodbe ali škodujejo nerojenemu otroku ali kako drugače kronično vplivajo na človekovo zdravje, del, ki vključujejo škodljivo izpostavljanje sevanju, del, ki vključujejo tveganje glede nesreč, ki ga mlada oseba ne more prepoznati ali se mu izogniti zaradi svoje nezadostne pozornosti do varnosti ali zaradi pomanjkanja izkušenj ali usposobljenosti, ter del, ki vključujejo tveganje za zdravje zaradi izjemnega mraza, vročine, hrupa ali vibracij.

Delavcu, ki še ni dopolnil starosti 18 let se tudi ne sme naložiti del, pri katerem je izpostavljen dejavnikom tveganja in postopkom, ter del, ki jih podrobneje določa Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb² (v nadaljevanju: Pravilnik), ter del, ki se podrobneje določijo s tem Pravilnikom, če iz ocene tveganja izhaja nevarnost za varnost, zdravje in razvoj delavca.

DELOVNI ČAS, ODMOR, POČITEK

Delovni čas delavca, ki še ni dopolnil starosti 18 let, ne sme biti daljši od osem ur dnevno in 40 ur tedensko. Tak delavec, ki dela najmanj štiri ure in pol na dan ima pravico do odmora med delovnim časom v trajanju najmanj 30 minut.

Delavec, ki še ni dopolnil starosti 18 let, ima tudi pravico do počitka med dvema dneva v trajanju najmanj 12 zaporednih ur in pravico do tedenskega počitka v trajanju 48 neprekinjenih ur.

Mladi delavec prav tako ne sme delati ponoči med 22. uro in 6. uro naslednjega dne, v primerih opravljanja dela s področja kulturne, umetniške, športne in oglaševalne dejavnosti pa med 24. in 4. uro naslednjega dne.

Izjemoma se lahko odredi, da delavec, ki še ni dopolnil starosti 18 let, dela ponoči v primeru višje sile, ko tako delo traja določen čas in mora biti izvršeno takoj, polnoletni delavci pa niso na razpolago v ustreznem številu. V primeru opravljanja nočnega dela mladega delavca, mora delodajalec zagotoviti nadzor s strani polnoletnega delavca.

Prav tako mu mora v tem primeru zagotoviti ustrezen počitek v naslednjih treh tednih.

Delavec, ki še ni dopolnil starosti 18 let, ima tudi pravico do letnega dopusta, povečanega za sedem delovnih dni.

SPLOŠNE DOLŽNOSTI DELODAJALCA

Delodajalec mora na podlagi ocene tveganj sprejeti potrebne ukrepe za varnost in zdravje otrok, mladostnikov in mladih oseb.

Pri tem mora biti posebna pozornost namenjena predvsem opremljanju in načrtovanju delovnega mesta, naravi, stopnji in trajanju izpostavljenosti fizikalnim, biološkim in kemičnim škodljivostim, psihološkim ter drugim obremenitvam, obliki, vrsti in uporabi delovne opreme, strojev, aparatov in naprav ter načinu s katerim z njimi rokujejo, načrtovanju delovnih procesov in operacij ter organizaciji dela, kot tudi stopnji

izobraževanja, usposabljanja in inštrukcij pri mladih osebah.

NOTIFIKACIJSKA DOLŽNOST DELODAJALCA GLEDE MOŽNIH TVEGANJ

Delodajalec mora mlade osebe oziroma mladostnike obvestiti o možnih tveganjih in o vseh ukrepih za zagotovitev varnosti in zdravja. O možnih tveganjih ter vseh ukrepih za otrokovo varnost in zdravje mora delodajalec obvestiti tudi otrokove zakonite zastopnike.

Delodajalec mora zagotoviti varovalne in preventivne ukrepe za zdravo in varno delo otrok ter mladostnikov, ki je primerno njihovi starosti. Pri tem mora vključiti pooblaščenega zdravnika, strokovne delavce in druge strokovne službe.

Na delovnih mestih, kjer iz ocene tveganja izhaja tveganje za varnost, telesno ali duševno zdravje ali za razvoj mladih oseb, mora delodajalec zagotoviti reden zdravstveni nadzor in predhodne ter obdobjne zdravstvene preglede mladih oseb. Obdobni usmerjeni zdravstveni pregledi se opravijo v obdobju, ki je navedeno v oceni tveganja in ni daljše od enega leta.

Kadar mlada oseba izjemoma opravlja nočno delo, mu mora delodajalec pred začetkom opravljanja dela in tudi po prenehanju opravljanja tega dela zagotoviti ocenjevanje zdravja in sposobnosti mlade osebe, razen če je nočno delo izredne narave.

PREPOVED IZPOSTAVLJENOSTI DEJAVNIKOM TVEGANJA

Jasno je določeno, da mlada oseba oziroma mladostnik ne sme biti izpostavljen tako fizikalnim, kot tudi ne biološkim in kemičnim dejavnikom tveganja.

Natančen seznam vseh tveganj vsebuje Pravilnik³, med njimi pa primeroma navajam ionizirano sevanje, atmosfero z visokim tlakom, hrup, ki presega opozorilno mejno vrednost, vibracije, ki presegajo vrednosti, dejavnike, ki lahko povzročajo težje bolezni pri ljudeh in predstavljajo resno tveganje za delavce, snovi in pripravke, ki so razvrščeni kot zelo strupeni, ki predstavljajo nevarnost zelo hudih trajnih okvar zdravja, ki lahko povzročijo raka, škodujejo plodnosti ipd.

²Glej Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb (Uradni list RS, št. 62/15)

³Glej 5. člen Pravilnika